

Kwetsbare ouders en gezinnen kunnen via een gezamenlijk aanbod voor kinderen én ouders een waardevolle steun vinden in hun opvoedingsrol. Geïntegreerde pedagogische voorzieningen dragen in deze tijden van economische crisis bovendien bij tot de veerkracht van publieke pedagogische organisaties.

Gezinnen in de hoofdrol in Centri Bambini e Genitori¹

DOOR: TULLIO MONINI – Italië heeft, net als veel andere delen van Europa, te lijden onder een zware economische en sociale crisis, die een enorme druk legt op de dienstverlening voor jonge kinderen en gezinnen. In deze situatie is niemand gediend met starre en defensieve houdingen, of de illusie dat we onszelf wel alleen kunnen redden. We moeten integendeel netwerken creëren tussen verschillende voorzieningen voor jonge kinderen, verantwoordelijkheden delen met ouders en gezinnen en de hele gemeenschap bewust maken van de waarde en betekenis van pedagogisch werk. Onze recente ervaringen met aardbevingen hebben ons spijtig genoeg geleerd dat we niet gered worden door rigiditeit, maar dat we juist aanpassingsvermogen en flexibiliteit nodig hebben om tegenslagen het hoofd te bieden. Alleen een flexibel en bewust geïntegreerd systeem van voorzieningen dat in staat is om zijn eigen aanbod aan te passen aan de veranderende behoeften van gezinnen, kan weerstand bieden aan de impact van de economische crisis.

De stad Ferrara en de regio Emilia Romagna hebben al een tijd projecten lopen die vertrekken vanuit dit perspectief. Op basis van de regionale wet nr 1 van 2000, werd gewerkt aan de uitbouw van een geïntegreerd pedagogisch systeem voor kinderen tussen 0 en 3 jaar, dat diverse pedagogische activiteiten en diensten combineert met 'nido' (=nest, kinderopvang voor kinderen tussen 0 en 3 jaar). Ook de centra waar ouders en kinderen samen naartoe komen, die zowel op pedagogisch als op sociaal vlak een heel vernieuwende rol spelen, nemen in dit netwerk een belangrijke plaats in. Er zijn ondertussen meer dan 100 van deze *Centri Bambini e Genitori* (Centra voor Kin-

deren en Ouders) in de regio, en vier in Ferrara zelf: 'Schatteneiland', 'Blauwe Olifant', 'Duizend Kraanvogels' en 'Klein Huisje'.¹

In Italië bestaat zo'n gezamenlijk aanbod voor kinderen én ouders al sinds de late jaren tachtig. Dit aanbod is voornamelijk geïnspireerd door het Franse voorbeeld van Françoise Dolto's *Maison Verte*, maar is sinds het Milanese pioniersproject *Tempi per le famiglie* (Tijd voor Gezinnen) ook sterk verweven met het *nido*-systeem en gericht op de ondersteuning van ouders in hun opvoedingsrol. In de loop van hun twintigjarige bestaan, zijn de Centra voor Kinderen en Ouders gevestigde entiteiten geworden, met sterke samenwerkingsverbanden met de *nido*, aan wie ze grotendeels hun bestaan te danken hebben. In het kader van de economische crisis, die we allemaal aan de lijve ondervinden, bleken ze in staat om op een substantiële manier bij te dragen tot de duurzaam-

heid en vernieuwing van het hele pedagogische systeem. Dit was te danken aan twee basiskenmerken: een sterk intrinsiek 'streven naar netwerkvorming' – waardoor deze centra zich openstellen voor samenwerking met andere voorzieningen voor jonge kinderen – en het inspelen op het dagelijkse leven van hun gezinnen en gemeenschappen, dankzij directe communicatie met moeders en vaders over hun ervaringen als ouder.

Voorzieningen met een gezamenlijk aanbod voor ouders én kinderen in Ferrara hebben altijd bewogen in deze beide richtingen. Sinds kort ligt het accent meer op het versterken van de samenwerking tussen gezinnen en instanties. Tegelijkertijd hebben ze aandacht voor het realiseren van hun intrinsiek 'universele' roeping, met de focus op kwetsbare doelgroepen, zoals nieuwe ouders en recent geëmmigreerde gezinnen.

Een groot deel van de kwetsbaarheid van moe-

Centri Bambini e Genitori (centra voor kinderen en ouders) vormen een onderdeel van integrale voorzieningen voor jonge kinderen die voorzieningen omvatten die geïntroduceerd worden in artikel 5 van Wet 285 (1997) en pedagogische voorzieningen in familieverbanden. Ook in deze categorie bevinden zich: speelruimtes voor kinderen tussen 18 en 36 maanden (voor maximum 5 uren); de Centra voor Kinderen en Gezinnen; pedagogische ondersteuning en interventies in de thuisomgeving.

Een begeleider in het centrum 'Klein Huisje' die een moeder verwelkomt in de ontvangstruimte

ders (of ouders) net na de bevalling, kan en moet worden aangepakt door hen steun te bieden. Hierdoor gaan ze zich sterker en zelfverzekerder voelen over hun capaciteiten en middelen. We vragen hen niet om zichzelf volledig over te geven aan een sterk asymmetrische relatie, wat onvermijdelijk gebeurt in het kader van psychologische begeleiding, gezondheids- of sociaal werk (waar de hulpvrager tegenover de expert staat).

De ervaringen met groepen voor moeders met kinderen jonger dan een jaar die zijn opgebouwd in de Centra voor Kinderen en Ouders (in Ferrara worden deze groepen *Gruppi Piccolissimi* genoemd, Groepen voor de Allerkleinsten) helpen bij het ontwikkelen van nieuwe vormen van ondersteuning aan ouders, via het uitbouwen van netwerken met diensten in de gezondheidszorg, zoals centra voor moeder en kind en district- en ziekenhuisdiensten.

Zo werd drie jaar geleden in Ferrara een luister- en ondersteuningspunt gestart voor ouders en kinderen onder de zes maanden, waarin medewerkers van Centra voor Kinderen en Ouders, een psycholoog van het Familiecentrum, vroedvrouwen en assistenten in de pediatrie van de plaatselijke gezondheidsdienst samenwerken. Zij nemen deel aan laagdrempelige activiteiten rond preventie, die vroeg starten en lopen over een lange termijn, en de ouders en kinderen op een heel persoonlijke manier kunnen begeleiden bij de moeilijkheden na de bevalling. Deze aanpak voorziet in een gesprek vooraleer de moeder het ziekenhuis verlaat, gevolgd door huisbezoeken, raadgeving en mentale begeleiding in de maanden die daarop volgen, kleine groepen voor moeders en kinderen, en bijeenkomsten en gesprekken met medewerkers van

de voorzieningen voor jonge kinderen.

Een tweede belangrijke aanpak, die enorm veel vruchten heeft afgeworpen in de Ferrara regio, was het ontplooiën van gerichte acties om moeders van vreemde origine, kort na hun aankomst in Italië, te benaderen en uit te nodigen. Deze moeders worden geconfronteerd met de dubbele uitdaging van integratie en taalproblemen en de specifieke beperkingen van moeders met pasgeboren kinderen, of kinderen die nog niet oud genoeg zijn voor school. Dat was het startpunt voor het oorspronkelijk aanbod van Italiaanse taallessen (in Ferrara vinden deze twee ochtenden per week plaats, met de onmisbare steun van leerkrachten uit het gemeenschaps- onderwijs) met verwelcoming door de begeleiders van Centra voor Kinderen en Ouders. De cursussen maken deel uit van een breed aanbod voor families van vreemde origine (cursussen Arabisch voor tweede generatie Arabische kinderen, middagbijeenkomsten voor moeders en kinderen, steun en kleine ondernemingsinitiatieven voor vrouwen, enzovoort), die op steeds meer bijval rekenen bij vrouwen en kinderen van verschillende nationaliteiten en bijdragen tot het leren van de taal en de toeleiding van gezinnen naar Ferrara's voorzieningen voor jonge kinderen.

Het is, los van deze twee voorbeelden, van doorslaggevend belang voor het huidige en toekomstige functioneren van de Centra voor Kinderen en Ouders dat ze steeds meer open staan voor hun lokale gemeenschap, waardoor ze in staat zijn om de gezinnen en kinderen uit de buurt bij hun activiteiten te betrekken. In Ferrara betekende dit een engagement op veel verschillende niveaus,

bijvoorbeeld door de verwelcoming van groepen en verenigingen, voor bijeenkomsten van volwassenen en kinderen, of van grotere initiatieven.

Een voorbeeld van dit soort samenwerkingen is het initiatief 'Zomerkinderen', dat dit jaar voor de negentiende keer plaatsvond en waarbij alle binnen- en buitenruimtes van Centra voor Kinderen en Ouders worden gebruikt door gezinnen.

Omringd

We weten allemaal dat dit geen gemakkelijke tijden zijn. De voorzieningen voor jonge kinderen liggen onder vuur, maar ik geloof dat Sparta – dat geen muren had en zich erop voorstond dat het enkel en alleen door zijn burgers werd verdedigd – de manier toont waarop we moeten denken over onze Centra voor Kinderen en Ouders: we moeten deze centra zien als open en toegankelijke voorzieningen die ontstaan zijn zonder muren. Ook in hun voortbestaan zullen ze niet worden gered door een defensieve houding of het optrekken van muren, maar integendeel, door zich omringd te weten met de gezinnen in hun gemeenschap. De foto van de acrobaat voor het Schatteneiland Centrum, omringd door kinderen en ouders, wil dit metaforisch oproepen: het is van doorslaggevend belang voor de voorzieningen voor jonge kinderen van vandaag om in staat te zijn zich te omringen met gezinnen en tegelijkertijd de durf te hebben om nieuwe paden te bewandelen.

*Tullio Monini is verantwoordelijk voor de Uitvoerende Dienst van Gezins- en Ouderschapsbeleid van de gemeente Ferrara (Italië).
t.monini@edu.comune.fe.it*

Italiaanse les voor moeders van vreemde origine met kleine kinderen, in Ferrara's "Blauwe Olifant" Centrum.

Het Estate Bambini (Zomerkinderen) evenement in het "Schatteneiland" Centrum voor Kinderen en Ouders in Ferrara